

ВІДГУК

**офіційного опонента на автореферат та дисертаційне дослідження
Шишименка Ігоря Миколайовича на тему "Політична експертиза як
інститут демократії в сучасній Україні", подані на здобуття наукового
ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 -
політичні інститути та процеси**

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату дисертації, публікацій Шишименка Ігоря Миколайовича в спеціальних наукових виданнях дозволяє зробити висновок про відповідність темі й змісту дисертації паспорту спеціальності 23.00.02 - політичні інститути та процеси.

Актуальність обраної теми обумовлена тим, що в сучасному світі зріс попит на політичну експертизу в зв'язку з ускладненням політичних процесів. Сьогодні важко уявити процес прийняття політико-управлінських рішень без експертного аналізу інформації та оцінки виявленої проблеми.

Аналіз результатів дослідження дисертанта дозволяє зробити висновок про те, що проведена велика наукова робота. Особливо слід підкреслити, що автор провів досить повний огляд наявних монографічних і дисертаційних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених з даної проблеми, проаналізував великий масив Інтернет-ресурсів, на основі чого визначив власну нішу дослідження.

Автор провів глибокий аналіз теоретико-методологічних підходів, що використовуються в політичній науці, який дозволив йому сформулювати теоретичні положення про два значення політичної експертизи, з одного боку як елемента процесу прийняття політичних рішень, так і як самостійний елемент політичного процесу.

Важливе місце в дисертаційній роботі займає розгляд понятійного апарату. Автор пропонує визначення понять «політична експертиза», «політичний експерт» та інш.

У даній роботі зовсім іншого звучання придбали такі, здавалося б, мало вивчені і глибоко розроблені в теоретичному плані питання, як, наприклад, легітимація влади, прозорість діяльності влади та ін.

Дисертант виявив, що однією з особливостей розвитку сучасного медіа-простору України стала поява надмірної кількості політологів, експертів та аналітиків, журналістів та блогерів, які коментують і пояснюють сутність політичних процесів в країні. В дисертації показано, що позиціонувати себе в якості політичних експертів стали і люди, які не мають спеціальної освіти, які є політиками, практиками. Невибірковість політики ЗМІ, на погляд автора, призводить до того, що дилетанти від політики отримують можливість нав'язувати суспільству свої суб'єктивні і непрофесійні уявлення про політичне життя країни.

Автор аргументував, що і ЗМІ, і незалежні центри політичної експертизи є структурами громадянського суспільства. Їх конструктивна взаємодія позитивно впливає на політичне життя українського суспільства. В першу чергу, ця взаємодія може виражатися у взаємній підтримці один одного. Наприклад, в ситуації, коли держава намагається впливати на незалежні засоби масової інформації, політичні експерти можуть їх підтримати своєю демократичною позицією. І навпаки, ЗМІ надає підтримку інституту політичної експертизи, даючи можливість політичним експертам висловлюватися з тих чи інших актуальних соціально-політичних проблем.

Також дисертант відзначає, що політичні експерти стали одним з найважливіших суб'єктів медіа-політики, який з одного боку, надає громадянам потрібні політичні знання і інформацію, з іншого, ними маніпулює. Це означає, що громадян примушують до дії або бездіяльності в сфері політики за допомогою психологічного впливу. В результаті чого

знижується довіра громадян до політичної системи і політиків і підвищується рівень прагнення до альтернативних способів політичної участі.

Ігор Миколайович запропонував соціально-професійна класифікацію простору політичної експертизи, яка включає такі категорії - експерти з політологічною освітою, політичні журналісти, політичні коментатори, політичні блогери, колишні і нинішні політики. Таким чином, він обгрунтовав, що професія політичного експерта, як і інші політичні професії, стає масовою. «Причинами масовості професії політичного експерта є стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, низький рівень політичної культури населення, високий рівень комерціалізації ЗМІ та ін.»

Безсумнівну практичну цінність має проведений аналіз освітніх програм ряду закладів вищої освіти в області політології. Автор дійшов висновку, що в цих програмах приділено недостатньо уваги формуванню компетенцій, необхідних для діяльності в області політичних аналізу, експертизи, прогнозування. Аргументовано, що метою вищих навчальних закладів є підготовка політологів, а не політичних експертів, в зв'язку з чим назріла необхідність відкриття відповідної спеціалізації на політологічних факультетах, освітня програма якої передбачатиме формування у студентів-політологів компетенцій, необхідних для проведення політичної експертизи;

Дисертант виявив наступні функції інституту політичної експертизи: підвищення якості прийнятих політичних рішень; підвищення рівня відкритості та прозорості політико-управлінського процесу; комунікаційна; інформування; формування громадської думки; політичної соціалізації; політичної участі; громадського контролю; політичної стабілізації.

В роботі показано, що в незалежності від характеру політичного режиму, будь-яка держава прагне до контролю над інформаційним

простором. Однак на відміну від тоталітарного і авторитарного режимів, в демократичній державі є механізми для контролю діяльності державної влади. Мета цих механізмів - досягнення високого рівня відкритості та прозорості державної політики. Одним з факторів відкритості державної влади в демократичному суспільстві є громадський контроль.

Автор відстоює точку зору, що громадський контроль - це один з видів суспільного контролю. Суспільний контроль функціонально ширше громадського контролю. Якщо громадський контроль в основному спрямований на діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, тобто на політико-державну сферу, то суспільний контроль спрямований не тільки на політичну, а й на всі інші сфери життєдіяльності суспільства: економічну, соціальну, духовну.

Порівняльний аналіз політичної експертизи і політичної аналітики як понять і видів діяльності дозволив Ігорю Миколайовичу зробити висновок про те, що функціонально і змістовно політична експертиза ширше політичної аналітики.

Порівняльний аналіз політичної експертизи і політичного консультування, як виду діяльності, привів дисертанта до висновку, що спільними для них є такі функції, як аналіз і прогноз політичних подій, в тому числі з використанням політичних технологій; підготовка аналітичних матеріалів; формулювання практичних рекомендацій для прийняття політичних рішень і ін.

Дисертант провів вдалих аналіз сайтів відомих українських експертних центрів. Це дозволило йому зробити висновок про те, що вони не розрізняються спеціалізацією своєї діяльності, як, наприклад, американські центри. Серед них немає строго консалтингових, експертних або аналітичних центрів. Вони займаються всіма видами політологічної діяльності.

Підтримуємо автора, який зазначає, що українські «фабрики думки», які повинні були б відображати політичні інтереси суспільства,

недостатньо ефективні в цьому питанні. На практиці, експертні центри зайняті зароблянням грошей, тому найперспективнішим напрямком діяльності для них є політтехнологічна робота на замовлення окремих політиків і партій.

Також автор правий, коли стверджує, що процес інституціоналізації політичної експертизи в Україні відчуває певні складнощі, які не дають можливості повною мірою оцінити ступінь впливу організацій політичної експертизи на політичні процеси і інститути. До сих пір не опрацьована методологія оцінки рейтингу таких організацій. На сьогодні є лише рейтинги цитованості українських політичних експертів в ЗМІ.

Підтверджуючи достатній науковий і методологічний рівень дослідження, необхідно зробити деякі зауваження та висунути пропозиції.

1. На жаль, не вдалося знайти в тексті дисертації думку дисертанта з приводу структури політичної експертизи, що необхідно для аналізу її функцій.

2. Як відомо, прогнозування практикується у всіх сферах життя суспільства. Одним з його напрямків є політичне прогнозування, об'єктом якого виступає політика. Чи пов'язані якось між собою ці два види діяльності: політичне прогнозування і політична експертиза?

3. У дисертації розглядається зарубіжний досвід політичний експертизи. У той же час автор не висловив свою думку про те, наскільки цей досвід доцільно використовувати в українських реаліях?

4. Автор провів велику аналітичну роботу з метою визначення якості підготовки політичних експертів в системі вищої освіти в Україні. У зв'язку з цим правильно ми зрозуміли сенс висновків дослідження, що потенціал політичної науки використовується неповною мірою для вирішення політичних проблем?

Однак висловлені зауваження не знижують наукової цінності дисертаційного дослідження, а є, швидше, побажаннями для подальших наукових пошуків автора.

Слід зазначити, що робота виконана на основі логічного плану, що дозволяє вирішити всі поставлені дослідницькі завдання.

Дисертаційне дослідження відрізняється високим рівнем наукової новизни.

Зміст автореферату повністю відповідає змісту дисертації.

Вищевикладене свідчить, що дисертаційна робота «Політична експертиза як інститут демократії в сучасній Україні» виконана на високому теоретичному рівні, повністю відповідає вимогам "Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника", а її автор - Шишименко Ігор Миколайович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 - політичні інститути й процеси.

Старший викладач кафедри політології,
соціології та соціальних комунікацій
Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова,

кандидат політичних наук

Н.В. Крук

Підпис завіряю:
УЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
ОНАЗ ім. О.С. Попова
Руда Г.В.